

Aan
de Delftse Rekenkamer
Afschrift aan

Notitie

Datum
02-09-2005
Ons kenmerk

Onderwerp
Reactie op het rapport van Nyfer over Delft Kennisstad

Opsteller
Cees van Laren
Bijlage

Algemeen

Het rapport geeft in het algemeen een goed en volledig beeld van de ontwikkelingen van de aanpak rond het thema Delft Kennisstad. Toch wordt een aantal opvallende elementen onvoldoende uitgewerkt en voor het voetlicht gebracht. Dit is zeker in het licht van de bevindingen en aanbevelingen een gemis.

Deze elementen hebben betrekking op de mate waarin de Delftse kennissector is betrokken bij de ontwikkeling van het Delft Kennisstadbeleid en de bestuurlijk interessante "spanning" die daarmee vervolgens ontstond, het betrekken van de Delftse bevolking bij Delft Kennisstad en het effect van de tientallen projecten die uitgevoerd zijn in het kader van Delft Kennisstad.

Direct al bij het onderzoek van Richard Knight (in 1989/1990) is gekozen voor een benadering waarbij de input van organisaties buiten de gemeentelijke organisatie centraal stond: 27 instellingen en bedrijven, die de kern vormden van de Delftse (kennis)economie, zijn geïnterviewd. Deze organisaties zijn vervolgens uitgenodigd voor de presentatie van het rapport van Richard Knight tijdens een "businessmeeting Delft Kennisstad". Vanuit deze bijeenkomst is vervolgens in 1990 het overleg ontstaan, dat is geformaliseerd via de oprichting van de Stichting Delft Kennisstad. Van 1990 tot 1995 was Delft Kennisstad (net als toerisme, detailhandel en kantoor- bedrijfslocaties), een onderdeel van het economisch beleid. Voordat Delft Kennisstad in 1995 werd gekozen tot de kernstrategie van de gemeente was er een maatschappelijke en politieke discussie over deze kernstrategie waarbij gekozen kon worden uit vier thema's. Andere thema's waren bijvoorbeeld Delft Milieustad en Delft, stad met een moderne organisatie.

De gemeente hanteerde dus steeds de in het rapport genoemde "luisterstrategie"¹. Zo ook bij het eerste actieplan van het projectbureau Delft Kennisstad (1995), dat tot stand is gekomen via het organiseren van een aantal bijeenkomsten in het stadhuis. Voor deze bijeenkomst waren de belangrijke spelers van en in de kennissector uitgenodigd om met voorstellen voor projecten te komen. De plannen die in deze bijeenkomsten

¹ met name in samenhang met het toen gevoerde beleid rondom Zicht op Delft, een aanpak waarbij de overheid meer luisterde en minder handelde vanuit het gevoel te weten wat goed was voor de stad

werden gegenereerd, vormden de basis voor de ruim 50 projecten die vanuit het projectbureau in die periode werden begeleid. Dat waren geen door de gemeente bedachte projecten (zoals op pag. 58 van het rapport wordt gesteld), maar projecten die vanuit de kennissector zelf werden ingebracht, daartoe uitgenodigd door de gemeente.

Om van een ingebracht plan een project te maken, hanteerde de gemeente enkele voorwaarden: het plan moest passen in een van de thema's, er moesten meerdere deelnemers zijn aan het project en het plan moest ook door meerdere organisaties gefinancierd worden. Deze voorwaarden zijn ook gehanteerd bij de latere Delft Kennisstad actieplannen.

Deze aanpak leidde er toe dat het kennisveld steeds betrokken was bij Delft Kennisstad, maar ook - en dat constateert het rapport terecht - dat er relatief weinig gefocust werd. Een opvallend bestuurlijk verschijnsel dat uit deze aanpak voortvloeit en dat gegeven de strekking van het onderzoek niet mag ontbreken, is dat deze aanpak kon leiden tot bestuurlijke spanningen. Immers, de gemeenteraad had nog de ruimte "nee" te zeggen tegen plannen, die zo nadrukkelijk in overleg met het kennisveld waren opgesteld. Zo is rond de Digitale Stamboom, een project uit het eerste werkplan, indertijd de discussie gevoerd of er "nee" tegen gezegd kon worden. Het project is uiteindelijk met een zeer kleine meerderheid door de gemeenteraad als project geaccepteerd ondanks het brede maatschappelijke draagvlak bij de voorbereiding.

De brede invalshoek die is gekozen voor het eerste werkplan van Delft Kennisstad had twee achtergronden: enerzijds ging het om het invullen van de opmerking van Richard Knight, dat een stad niet alleen Kennisstad is door economisch factoren, maar dat "het Kennisstad zijn" effecten heeft voor alle sectoren van het leven. Daarnaast was er de wens van het toenmalige college om voor het Delft Kennisstadbeleid een zo breed mogelijk draagvlak te creëren in de gemeenteraad, inclusief de steun van de fracties die toen niet in het college vertegenwoordigd waren. De wens voor een breed draagvlak werd ook gevoed door de steeds terugkerende discussie of de keuze voor Delft Kennisstad niet teveel verwaarlozing inhield voor het stimuleren van de "gewone" werkgelegenheid. In het rapport (pag. 19) wordt geconstateerd dat de meningen over de effecten van de relatie tussen kenniswerk en ongeschoolde en "andersgeschoolde" arbeid qua omvang verschillen, maar er wordt wel geconcludeerd dat die relatie er is.

In het rapport wordt geen aandacht besteed aan het effect van de tientallen projecten die vanuit Delft Kennisstad zijn opgezet, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie. Het project Waterstad 2000 heeft een meetnet opgeleverd, op basis waarvan inzicht en beleid op onze grondwaterstromen beter in kaart kan worden gebracht. Tevens is voor de wijkaanpak de kiem gelegd in het eerste actieplan van Delft Kennisstad. Ook de ontwikkeling van de ICT in het primair onderwijs (DIA) en techniekeducatie is financieel en inhoudelijk ondersteund vanuit Delft Kennisstad.

De externe effecten waren een afgeleide van de voorwaarden 'samenwerken en co-financiering' die waren ingevoerd om van een plan een project te maken. In een evaluatie van in totaal ruim 50 kennisstadprojecten

in 2000 is vastgesteld, dat de HFL 6 miljoen die de gemeente beschikbaar had gesteld, heeft geleid tot een totaal aan investeringen van HFL 24 miljoen. Dat is niet alleen een financieel succes, het geeft ook aan dat de projecten draagvlak hadden bij andere spelers in het kennisveld. Het rapport noemt dit multiplier effect niet en evenmin de effecten van de afzonderlijke projecten. Zo was het hierboven genoemde, maar net door de gemeenteraad goedgekeurde project 'Digitale Stamboom' een van de succesvolle projecten van Delft Kennisstad, omdat vanuit dit project min of meer de nationale standaard voor de digitale beschikbaarstelling van archieven als geboorte, doop, trouw en overlijden is ontwikkeld en het voor de gemeente Delft ook inkomsten heeft gegenereerd. Maar ook de ontwikkeling van Delftech Park en Technopolis, kantoorlocaties, stadspromotie en de subsidiering van bedrijfsverzamelgebouwen is voortgekomen uit de actieplannen van Delft Kennisstad. Omdat de milieuactieplannen ook waren gekoppeld aan Delft Kennisstad, zouden ook de resultaten van het milieu technologie fonds betrokken moeten worden bij de effecten van de strategie Delft Kennisstad. Dit fonds was in eerste instantie een milieufonds met een algemeen karakter. Onder invloed van het Delft Kennisstadbeleid is ervoor gekozen het om te vormen tot een milieutechnologiefonds.

Het klopt niet dat het Delft Kennisstadbeleid niet heeft geleid tot grote doorbraken in de economisch structuur. Er is een transitie geweest van een op industrie georiënteerde economie naar een op kennisstad georiënteerde economie. De Delftse lobbykracht in de richting van Den Haag was er wel degelijk, maar is grotendeels gericht geweest op het binnenhalen van de ondertunneling van de spoorlijn door Delft. Op het gebied van de kenniseconomie zijn geen strategische lijnen ontwikkeld, niet naar Den Haag, maar ook niet naar Brussel.

Ook al waren de beschikbare budgetten voor het Delft Kennisstad beleid altijd relatief klein, dan past toch de opmerking dat in vergelijking met veel andere steden er veel meer "eigen geld" in is geïnvesteerd. In andere regio's was het veelal subsidiegeld vanuit Den Haag of Brussel dat werd gebruikt voor de financiering van vergelijkbare projecten. Er zou ook gesteld kunnen worden dat ondanks de relatief beperkte middelen er toch een grote impact is bereikt: na ruim 10 jaar is Delft Kennisstad immers nog steeds een levend begrip.

Tot slot een opmerking over het betrekken van de inwoners van Delft. Het betrekken van de inwoners van Delft was een van de aandachtspunten van de Delft Kennisstad aanpak. Een zeer succesvolle activiteit in dit kader was de postercampagne op billboards. Deze campagne was bedoeld om de Delftenaren te laten zien wat Delft Kennisstad is en dat de ontwikkeling van kennis verankerd is in de Delftse geschiedenis. Via een serie verschillende posters (die her en der in gemeentelijke kantoren nog aan de muur hangen) zijn voorbeelden gegeven van Delft als Kennisstad, zowel vroeger als nu. Deze campagne had een zeer positief effect en is door veel inwoners van de stad opgemerkt. Dergelijke campagnes zijn erg kostbaar en om budgettaire redenen is aan de campagne geen vervolg gegeven, anders dan via publicaties als het Delft Magazine (nu Delft!). Draagvlak onder de bevolking is van belang, maar moet ook niet overdreven worden. Het is de vraag of de gemiddelde burger in Silicon

Valley zich bewust is van de inspirerende naam die het gebied wereldwijd heeft, of dat deze meer geïnteresseerd is in de afstand tot het dichtstbijzijnde honkbalstadion of McDonalds.

Benchmark

Bij de beoordeling van de effecten van het Delft Kennisstadbeleid is tot op heden gekeken naar de ontwikkeling van de kennissector binnen Delft. De cijfers die hierop betrekking hebben, gaven tot op heden een bevestiging van het succes van de ontwikkeling van Delft tot Kennisstad. Sinds een aantal jaren wordt er ook een vergelijking gemaakt met andere universiteitssteden. Daaruit kwam ook het beeld dat Delft nog steeds koploper was, maar dat de andere steden naderden. Dat wordt bevestigd in de twee benchmarkonderzoeken waaraan het rapport refereert. Toch blijkt ook uit deze onderzoeken, dat zowel de Kennisindustrie als de creatieve industrie het sterkst is in Delft en ook het aantal werknemers in de Kennissector is in Delft het hoogste. In Delft wordt meer gekozen voor een baan, dan voor het oprichten van een eigen bedrijf en het aantal hoog opgeleiden is hoog, wat gezien het belang van het menselijk kapitaal een goed perspectief biedt voor de Delftse toekomst.

Vanzelfsprekend moet de vraag beantwoord worden, waarom de algemene werkgelegenheidsontwikkeling, zowel in Delft als in de regio, achter loopt ten opzichte van de andere steden waarmee Delft vergeleken is. Dit is voornamelijk het gevolg van de daling van de werkgelegenheid die zich de afgelopen jaren heeft voorgedaan in de traditionele industrie. Het zou voor de vergelijkbaarheid daarom beter zijn geweest de positie van Delft af te zetten tegen de ontwikkelingen in andere Zuidvleugel gemeenten, omdat daar meer industrie is gevestigd dan in het Noordvleugelgebied.

Reactie op de aanbevelingen

Het NYFER rapport geeft een aantal aanbevelingen voor het economisch beleid (§ 7.2) en voor het Delftse Bestuur (§ 7.4): Er wordt niet afzonderlijk op deze aanbevelingen ingegaan. Op basis van het Nyferrapport heeft de rekenkamer zijn bevindingen gerapporteerd, hier wordt nog afzonderlijk op ingegaan. Wel past hierbij de aantekening, dat het merendeel van deze aanbevelingen past binnen de vorig jaar vastgestelde nota "De economie van Delft op weg naar 2015".

Tot slot

In de inleiding is al aangegeven dat de nota een vrij compleet beeld geeft van de ontwikkeling van het Delft Kennisstad beleid. Toch was het wenselijk geweest wanneer meer concreet was stilgestaan bij de effecten de diverse projecten voor de werkgelegenheid en de Kracht van de Delftse economie. Nu blijft het vooral bij de constatering dat de aandacht teveel gefragmenteerd was.

De algemene conclusie is dat met de Delft Kennisstad aanpak een essentiële bijdrage is geleverd aan het veranderen van Delft, tot eind jaren tachtig een stad met (verdwijnde) industrie, veel overheidswerkgelegenheid en weinig MKB tot een het huidige Delft, een stad met veel zakelijke dienstverlening en veel technostarters en een veel sterkere detailhandels- en horeca-infrastructuur.